

Nr 69.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ökning av lånefonden för rederinäringens understödjande; given Stockholms slott den 9 februari 1923.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

C. E. Svensson.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 februari 1923.

Närvarande:

Statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Svensson, anför:

På sätt innevarande års statsverksproposition bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 30 december 1922 (Utgifter för kapitalökning: Bil. 4, sid. 2) utvisar, anmälde jag nämnda dag för Kungl. Maj:t, att jag hade för avsikt att, sedan av mig igångsatt utredning i ärendet hunnit slutföras, underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om åtgärder för ökning av rederilånefondens kapitaltillgång; och beslöt Kungl. Maj:t, på hemställan av mig, föreslå riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, för dylikt ändamål bland utgifter för kapitalökning under tionde huvudtiteln beräkna ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor.

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml. 55 häft. (Nr 69.)

Sedan berörda utredning numera slutförts, anhåller jag att få återkomma till saken; och torde det då tillåtas mig att till en början lämna en kort redogörelse för ifrågavarande lånefonds uppkomst och syfte samt villkoren för lån från densamma.

*Rederilåne-
fondens upp-
komst och
syfte samt
villkoren för
lån från den-
samma.*

På därom av Kungl. Maj:t gjorda framställningar anvisade riksdagen vart och ett av åren 1903, 1905 och 1907 ett belopp av 5,000,000 kronor till en lånefond för rederinäringens understödjande (rederilånefonden) att förvaltas och användas i huvudsaklig överensstämmelse med vissa angivna grunder; och bemyndigades riksgäldskontoret att i mån av behov tillhandahålla statskontoret nämnda belopp, därvid tillika föreskrevs, att statskontoret skulle till riksgäldskontoret iuleverera den å utlämnade lån inflytande räntan. Vidare anvisade 1911 års riksdag, jämväl på framställning av Kungl. Maj:t, till ökning av rederilånefondens kapital ett anslag av 2,000,000 kronor.

Med bifall till därom av Kungl. Maj:t gjorda framställningar medgav riksdagen därjämte åren 1903, 1905, 1907, 1909 och 1911, att de kapitalavbetalningar, som verkställdes å de från fonden beviljade lånen, finge intill utgången av år 1913 tilläggas fonden. På förslag av Kungl. Maj:t lämnade 1913 års riksdag enahanda medgivande även för tiden efter sistnämnda år att gälla tillsvidare.

I fråga om användningen av de anvisade medlen utfärdade Kungl. Maj:t den 18 december 1903 kungörelse (nr 133), varigenom fastställdes vissa allmänna villkor och bestämmelser för erhållande och åtnjutande av lån från fonden. Denna kungörelse är med däri genom kungörelse den 26 april 1912 (nr 64) vidtagna ändringar fortfarande gällande.

Vad angår rederilånefondens syfte, erinras i ingressen till 1903 års kungörelse, att fonden huvudsakligen är avsedd för befrämjande av den svenska skeppsfarten på utrikes orter och särskilt i avlägsna farvatten, att rederiföretag för inrikes sjöfart endast undantagsvis kommer att understödjas med lån från fonden, och att, därest lån sökes för *anskaffande* av fartyg, företräde kommer att under i övrigt lika förhållanden givas åt den lånesökande, som låter tillverka fartyget vid svensk verkstad.

Av de i samma kungörelse i övrigt stadgade villkor och bestämmelser må följande här bringas i erinran.

Ansökning om lån skall med angivande av det önskade lånebeloppet ställas till Kungl. Maj:t och vara åtföljd av, bland annat, fullständig redogörelse för såväl arten och omfattningen av den rederiverksamhet, sökanden bedriver, som ock plan för det fortsatta bedrivandet. Lånebeloppet bestämmes av Kungl. Maj:t, efter det kommerskollegium

avgivit utlåtande över ansökningen. Härvid bör kommerskollegium taga synnerlig hänsyn till sådan ansökning, som avser anskaffande av nytt fartyg, tillverkat vid svensk verkstad, ävensom föreslå de särskilda villkor för lånebeloppets lyftande och åtnjutande, som må finnas påkallade i syfte att trygga beloppets användande för avsett ändamål. Beviljat lånebelopp utlämnas av statskontoret, sedan låntagaren dit avlämnat skuldförbindelse jämte sådan säkerhet för förbindelsens behöriga fullgörande, som av statskontoret godkännes. Därest för beviljat lån icke inom två månader efter därom erhållet föreläggande avlämnats säkerhet, som kan av statskontoret godkännas, skall rätten till lånets utbekommande anses förverkad. Skulle statskontoret under lånetiden finna den ställda säkerheten icke vidare vara nöjaktig, skola nya säkerhetshandlingar avlämnas, som av statskontoret godkännas. Lånetiden är åtta år. De båda första åren äro amorteringsfria, medan under de återstående sex åren skall årligen återbetalas en sjättedel av det ursprungliga lånebeloppet, så att hela lånet varder till fullo guldets senast inom utgången av det åttonde året. Låninnehavare skall årligen inom tid, som kommerskollegium äger bestämma, hos kollegium styrka, att och i vilken omfattning den rederirörelse, för vilken lånet beviljats, fortfarande bedrives. Dessutom skall låninnehavare, därest fartyg utgör pant för lånet, årligen inom tid, som statskontoret äger bestämma, hos statskontoret styrka, att det eller de pantförskrivna fartygen fortfarande befinna sig i sjövärdigt skick. Skulle den rederirörelse, för vilken lånet beviljats, under lånetiden nedläggas, har kommerskollegium att härom underrätta statskontoret, och skall i sådant fall lånet eller vad därav återstår oguldet anses vara genast till betalning förfallet. Om rederirörelsen finnes hava inskränkts till nämnvärt mindre omfattning än den, med hänsyn till vilken lånet beviljats, skall kommerskollegium därom göra anmälan hos Kungl. Maj:t, som därefter bestämmer, huruvida eller i vad mån lånet skall genast återbetalas. Erlägger låninnehavare icke likvid inom åtta dagar från förfallodagen eller försummar han eljest att fullgöra något för lånets åtnjutande uppställt villkor, kan lånet av statskontoret förklaras vara genast förfallet till återbetalning.

Vad angår räntan å lånen, vilken i 1903 års kungörelse bestämdes till fyra procent, höjdes densamma sedermera med riksdagens medgivande till fem procent beträffande de lån, som från och med den 28 april 1916 beviljades att utgå från fonden. Efter riksdagens medgivande är enligt kungörelse den 26 maj 1922 (nr 222) räntan åter sänkt till fyra procent, vilken räntesänkning ock har avseende å redan beviljade femprocentslån.

Utdelning av lån äger för närvarande rum två gånger årligen, och skola enligt en den 7 maj 1915 utfärdad kungörelse (nr 249) lånansökningar, för att vid närmast inträffande prövning av dylika ansökningar komma under bedömande, ingivas senast den 30 juni respektive den 31 december.

Då sedan år 1911 ytterligare ökning av rederilånefondens kapital icke ägt rum, uppgår detta för närvarande till 17,000,000 kronor. Efter sistnämnda år hava emellertid vid upprepade tillfällen förslag framställts i fråga om ökning av fonden, dock utan att ännu hava lett till åsyftad åtgärd.

1918 års riksdagskrivelse i fråga om ökning av rederilånefondens.

Sålunda hemställde vid 1918 års riksdag herr A. Lindman m. fl. i motion, nr 125, i riksdagens andra kammare, att riksdagen, under anhängan att Kungl. Maj:t måtte skyndsamt låta verkställa utredning angående åtgärder till befordrande av den svenska handelsflottans ökning, ville besluta vidtaga en höjning av rederilånefondens till 30,000,000 kronor. Sedan kommerskollegium i utlåtande till riksdagens statsutskott den 3 april 1918 på anförda skäl i huvudsak biträtt motionärernas hemställan, anhöll riksdagen i skrivelse den 24 maj samma år, nr 216, att Kungl. Maj:t ville snarast möjligt låta verkställa utredning angående behovet av och lämpligaste åtgärderna för utökning av den svenska handelsflottan, vid vilken utredning jämväl borde tagas under övervägande frågan om höjning av rederilånefondens.

Förslag om överföring till rederilånefond av krigsförsäkringskommissionens överskottsmedel.

I en inom riksdagens andra kammare den 21 januari 1921 given motion, nr 94, hemställde herr A. Thore m. fl., att det belopp, som enligt förslag av chefen för finansdepartementet skulle av överskottet å krigsförsäkringskommissionens verksamhet tagas i anspråk för budgetändamål, 20,000,000 kronor, i stället måtte överföras till rederilånefondens. Denna motion blev av riksdagen avslagen.

I skrivelse den 15 april 1921 hemställde Sveriges varvsindustrieförening, bland annat, att Kungl. Maj:t måtte överföra krigsförsäkringskommissionens överskott till rederilånefondens och att denna fond måtte uteslutande användas till anskaffande av fartyg, som byggdes eller skulle byggas vid svenska varv.

Ungefär samtidigt, i skrivelse den 20 april 1921, hemställde Sveriges redareförening, att återstoden av krigsförsäkringskommissionens överskott måtte avsättas till en under offentlig kontroll ställd rederinäringens lånefond för finansiering, i den mån medlen därtill försloge, av fartygsbyggnader vid svenska varv samt rederierna under närmaste tiden påvilande skatter och andra trängande utgifter, ävensom att räntan för

dylika lån icke måtte sättas högre än 5 procent och villkoren för låns erhållande göras så enkla och lindriga, som över huvud taget vore förenligt med en affärsmässig förvaltning av fonden.

I över nu nämnda två framställningar den 13 maj 1921 till Kungl. Maj:t avgivet utlåtande anförde kommerskollegium, bland annat, att enligt kollegii mening vägande skäl talade för, att någon del av krigsförsäkringskommissionens överskottsmedel komme de i framställningarna berörda ändamål tillgodo, varför kollegium hemställde, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder i sådant syfte.

Genom beslut den 27 januari 1922 fann Kungl. Maj:t emellertid framställningarna icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

I detta sammanhang torde slutligen böra uppmärksammas en av herr Osberg i riksdagens andra kammare den 19 januari 1921 väckt motion, nr 42, däruti hemställdes om uppdelning av statens rederilånefond på det sättet, att 80 procent av tillgängliga medel skulle utlämnas till sådana lånesökande, som ägde större fartyg, och de övriga 20 procenten avses som lån åt ägare av mindre fartyg i storlek från 20—100 bruttoton. I häröver den 9 mars 1921 till riksdagens statsutskott avgivet utlåtande förklarade sig kommerskollegium visserligen finna i och för sig önskvärt, att de mindre rederiföretagen bereddes tillfälle att i större utsträckning, än som nu vore fallet, komma i åtnjutande av lån från fonden i fråga, men att, då densamma visat sig otillräcklig för att ens tillnärmelsevis kunna tillgodose framställda lånekrav från rederiföretag, vilka enligt gällande bestämmelser i första hand borde därtill komma i fråga, kollegium funne en uppdelning av fonden till de mindre rederiernas förmån mindre välbetänkt. Med hänsyn till vad sålunda och i övrigt anfördes fann sig kollegium endast under förutsättning, att riksdagen, i det syfte motionären avsåge, medgäve ökning av fonden, kunna tillstyrka, att ökad möjlighet bereddes att ur fonden tillhandahålla lån åt mindre rederier. Motionen blev icke av riksdagen bifallen.

*Motion av
herr Osberg
om viss upp-
delning av
rederilåne-
fonden.*

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 4 februari 1922 gjorde kommerskollegium sedermera framställning om vidtagande av åtgärder för åstadkommande av viss höjning av rederilånefondens. Efter att härvid till en början hava erinrat om att kollegium vid ett flertal tillfällen i utlåtanden över ansökningar om lån från fonden framhållit fondens oförmåga att i önskvärd utsträckning fylla lånekraven, anförde kollegium vidare i huvudsak följande:

*Kommers-
kollegii skri-
velse den 4
februari 1922
om ökning av
rederilåne-
fonden.*

Den synnerligen allvarliga kris, som vår sjöfart liksom andra

näringar genomginge, gåve anledning att taga under överbägande, huruvida icke särskilda åtgärder borde och kunde från statens sida vidtagas i syfte att lämna sjöfartsnäringen erforderligt stöd. Bland de åtgärder, som härvid syntes böra ifrågakomma, vore enligt kollegii mening en om ock endast tillfällig ökning av rederilånefonden av förhållandena särskilt påkallad.

Syftet med rederilånefonden vore huvudsakligen att befrämja den svenska skeppsfarten på utrikes orter och särskilt i avlägsna farvatten. Av naturliga skäl hade emellertid understöd från fonden i själva verket hittills kommit att lämnas allenast i de fall, då ansökning om lån avsett *anskaffande* av fartyg. Vid sådant förhållande och med hänsyn till för tillfället rådande sjöfartsläge, då svenskt tonnage av kända orsaker i väsentlig omfattning ej kunde förses med sysselsättning och därför låge upplagt, syntes den invändningen mot ökning av rederilånefonden ligga rätt nära till hands, att en sådan ökning, så länge det icke funnes användning för det redan förefintliga svenska tonnaget, icke skulle gagna utan snarare förvärpa situationen genom framskapande av än större överskott av tonnage. Vid detta betraktelsesätt förbisåges emellertid — förutom att rederilånefonden i själva verket ingalunda vore avsedd allenast för lämnande av lån till nyanskaffning av fartyg utan även till lån för främjande av sjöfarten på annat sätt — att anledning föreläge att antaga, dels att tonnageuppläggningsen skulle visa sig vara en mer eller mindre tillfällig företeelse, som, när mera normala förhållanden inställde sig, skulle så småningom upphöra, för såvitt icke den svenska sjöfartsnäringen innan dess tagit obotlig skada av den genomgångna krisen, dels ock att, när förhållandena över huvud taget möjliggjorde ett mera effektivt deltagande från svensk sjöfartsnärings sida i den allmänna konkurrensen inom sjöfarten, handelsflottans tonnagetillgång skulle visa sig ingalunda överstiga vad som vore erforderligt.

I själva verket utgjorde just den omständigheten, att en del av det befintliga svenska tonnaget för det dåvarande icke kunde sysselsättas, en av anledningarna till att särskilda åtgärder från statens sida till sjöfartsnäringsens stöd vore erforderliga. Bland annat härigenom hade nämligen sjöfartsnäringen kommit i det prekära läge, vari densamma obestridligen befunne sig. Till följd av den avsevärda minskningen av inkomsterna, vilka i vissa fall och under vissa tider utbytts mot förlust å rörelsen, kunde rederiföretagen ofta icke utan stora svårigheter, ibland icke alls, bestrida förekommande utgifter, såsom likvider i anledning av under högkonjunkturen avslutade kontrakt om fartygsnybyggnader, amorteringar å redan erhållna rederilån, företagen ännu åvilande,

från högkonjunkturen härledda skatter m. m. Härigenom bragtes rederierna att i stor utsträckning söka försälja sitt tonnage, som därvid i brist på avsättning inom landet mot tillräckligt ekonomiskt vederlag ginge till utländska köpare. Ett avsevärt tonnagebestånd hade av denna anledning under år 1921, trots gällande förbud mot försäljning till utlandet av fartyg, på grund av meddelade licenser frångått landet. Såsom ock av kollegium i utlåtande den 18 oktober 1921 angående förlängd giltighet av gällande förbud mot fartygsförsäljning till utlandet antytts, vore ytterligare tonnageöverlåtelser till utlandet i avsevärd omfattning att befara.

Det syntes kollegium under sådana omständigheter vara en vida mera framsynt ståndpunkt att söka genom positiva åtgärder på ett relativt tidigt stadium bringa sjöfartsnäringsen stöd än att genom en blott avvaktande hållning medverka till framskapande av en situation, då rederiföretagen bleve tvingade att allmänt söka realisera sina tonnagebestånd och därmed på det allvarligaste försvaga eller förstöra sina möjligheter att uppehålla konkurrensen med utländska rederiföretag. Att denna konkurrens för Sveriges vidkommande redan lett till synnerligen beklagliga påföljder framginge av att, medan vårt transportbehov år 1913 kunde till hälften tillgodoses på svenska kölar, detta förhållande under senare tid år från år väsentligt försämrats därhän, att transportbehovet under år 1921 till allenast omkring 38 procent tillgodosetts genom svenskt tonnage. Om förhållandena ej med det snaraste förändrades till det bättre, syntes Sverige alltså tendera till att för sitt transportbehovs fyllande alltmera komma i beroende av utländskt tonnage, ett förhållande av den art, att något närmare berörande av de menliga konsekvenserna för landet i nationalekonomiskt och annat hänseende icke vore erforderligt. Det borde ej heller förgätas, att, om det svenska fartygsbeståndet skulle som följd av depressionen komma att undergå en mera avsevärd tillbakagång och denna tenderade att bliva konstant, detta skulle medföra i motsvarande grad minskade arbetstillfällen och tvinga de härav drabbade att antingen söka övergå till andra yrken eller ock hämta sin utkomst i andra länder. I tider av allmän arbetslöshet bleve de menliga följderna av tillbakagången givetvis än mera kännbara.

En sådan tillbakagång skulle även innebära de allvarsammaste konsekvenser för den inhemska industrien beträffande dess avsättningsmöjligheter på utländska marknader. Den betydelse, uppehållandet av direkta sjöfartsförbindelser med svenskt tonnage i detta avseende äger, kunde icke nog kraftigt framhållas. Genom beredande av nödigt stöd

för sjöfartsnäringen under dess förhandenvarande brydsamma och kritiska läge understöddes därför jämväl industrien. Särskilt skulle de för landets ekonomi så viktiga exportindustriernas fortbestånd och framtida utvecklingsmöjligheter härigenom på ett kraftigt sätt främjas.

En ökning av möjligheterna att från rederilånefonden utlämna lån syntes kollegium i väsentlig grad stärka utsikterna att kunna föra rederiföretagen genom krisen, utan att dessa tvingades till ytterlighetsåtgärder av ovan antydd eller annan art.

Till en början syntes kollegium åtgärder böra vidtagas i syfte att de rederiföretag, vilka redan erhållit lån från rederilånefonden, skulle kunna, i mån som behov därav styrktes och eljest prövades lämpligt, erhålla något års uppskov med amortering av dessa lån. Ett flertal ansökningar i sådant hänseende hade ingivits, men måst avslås, enär fondens möjligheter att tillgodose nya lånebehov eljest ytterligare förminskats. För att möjliggöra bifall till befogade ansökningar om uppskov med amorteringar av rederilån, vilka uppskov syntes åtminstone tillsvidare böra få avse allenast högst ett år, utan att nya lånebehovs tillgodoseende därigenom äventyrades, vore en tillfällig, omedelbart disponibel ökning av fonden å förslagsvis 3,000,000 kronor erforderlig.

Såsom redan påvisats, föreläge jämväl ett starkt framträdande behov av att kunna, i större utsträckning än på senare tid ägt rum, tillgodose anspråken på lån från rederilånefonden för likviderande av redan avslutade kontrakt rörande fartygsnybyggnader eller täckande av därför anlitad kredit. Att anspråken härutinnan fortfarande uppginge till mycket höga belopp hade sin förklaringsgrund i det förhållandet, att nybyggnaderna merendels kontrakterats under högkonjunkturen med då rådande exceptionellt höga fartygspriser. Det syntes kollegium naturligt, att, då staten tillskapat en fond, som vore tillmätt med hänsyn till normala tider, och krisförhållanden inträdde, vilka ställde ökade krav på statens stöd i de avseenden, som med fonden åsyftats, staten ock så långt möjligt vidtog åtgärder i syfte att tillfälligt förstärka fondens möjligheter att tillgodose sitt ändamål.

En särskild anledning härtill utgjorde ytterligare den omständigheten, att staten under rådande statsfinansiella situation icke syntes kunna genom direkta anslag utan återbetalningsskyldighet (subventioner) i den utsträckning, som eljest vore av förhållandena betingad, understödja enskilda rederiföretag, vilka därav vore i behov.

Kollegium ansåge sig alltså böra förorda, att för tillgodoseende av anspråken på rederilånefonden i avseende å lån för likviderande av fartygsnybyggnader och för understöd i allmänhet åt rederiföretag, som,

på sätt ovan antytts, kunde därav vara i behov, en tillfällig ökning av rederilånefonden åvägabragtes, vilken ökning för att bliva tillräckligt effektiv syntes böra bestämmas till 7,000,000 kronor.

Den ökning av rederilånefonden, som kollegium sålunda föreslagit och vilken, såvitt anginge proportionen mellan de för de olika ändamålen beräknade beloppen, icke borde vara för den slutliga användningen bindande, skulle komma huvudsakligen sjöfarten på avlägsna farvatten tillgodo. Men även den mindre sjöfarten vore under rådande förhållanden i behov av stöd från statens sida. I anslutning till ovan åberopade motion vid 1921 års riksdag och vad kollegium anfört i utlåtande den 9 mars 1921 över nämnda motion förordade kollegium därför, att för tillhandahållande av lån företrädesvis åt mindre rederiföretag en utökning av rederilånefondens tillgångar med förslagsvis 3,000,000 kronor åvägabragtes.

Sammanlagt skulle alltså enligt kommerskollegii förberörda förslag rederilånefonden ökas med 13,000,000 kronor och fondens tillgångar sålunda uppbringas från nuvarande 17,000,000 till 30,000,000 kronor.

Då emellertid kommerskollegii förevarande framställning inkom först efter det förslaget till riksstat för första halvåret 1923 för riksdagen framlagts, fann Kungl. Maj:t vid ärendets föredragning den 24 februari 1922 framställningen icke föranleda någon åtgärd.

Under åberopande av innehållet i ovan återgivna skrivelse av den 4 februari 1922 har kollegium sedermera den 28 augusti 1922 gjort framställning om ökning av rederilånefonden, vilken framställning emellertid avser ett något mindre belopp än det av kollegium tidigare begärda. I dylikt hänseende anför kollegium, att sedan tidpunkten för avgivandet av framställningen den 4 februari 1922 en viss minskning i efterfrågan av lån från fonden gjort sig gällande. Kollegium ansåge därför ökningen av fonden kunna inskränkas till sammanlagt 8,000,000 kronor, därav borde avses 1,500,000 kronor till möjliggörande i förekommande fall av högst ett års uppskov med amorteringar av rederilån, 1,500,000 kronor till lån, företrädesvis åt mindre rederiföretag, till understödjande av den mindre sjöfarten samt 5,000,000 kronor till lån åt sådana rederiföretag och för sådana ändamål, som hittills företrädesvis tillgodosetts genom fonden. Fondens tillgångar skulle sålunda, tillsvärdare tillfälligt, ökas från 17,000,000 till 25,000,000 kronor.

Kommerskollegii skrivelse den 28 augusti 1922 angående ökning av rederilånefonden.

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml. 55 häft. (Nr 69.)

Departements-
chefen.

Att rederilånefondens kapitaltillgång redan länge varit otillräcklig för att ens närmelsevis motsvara de krav, som ställts å fonden, torde tillfyllest belysas av de uppgifter angående sökta och beviljade lånebelopp, som jag i nedanstående tabell låtit sammanställa.

Utdelade under år	Antal av Kungl. Maj:ts prövade ansökningar	Summa sökta och prövade lånebelopp	Antal beviljade ansökningar	I de beviljade ansökningarna begärda lånebelopp	Summa beviljade lånebelopp
1914	30	7,178,000	25	6,923,000	3,010,000
1915	28	5,968,500	27	5,953,500	3,140,000
1916	76	23,107,870	33	14,220,870	6,265,000
1917	33	8,062,000	22	4,382,000	3,068,500
1918	33	13,611,000	14	6,576,000	5,090,000
1919	54	40,173,500	16	9,170,000	3,850,000
1920	39	49,956,000	14	36,950,000	3,230,000
1921	46	54,950,000	18	37,335,000	4,308,000
1922	28	20,592,000	9	17,600,000	2,684,000

Såsom av tabellen framgår, hava under senare år till följd av de tillgängliga medlens knapphet blott ett fåtal av de lånesökande kunnat tilldelas lån och detta till jämförelsevis obetydliga belopp. Visserligen har under år 1922 inträtt en avsevärd minskning såväl i antalet lånansökningar som i sammanlagda summan av de framställda lånekraven. Orsaken härtill är emellertid väsentligen att söka däri, att, då vid lånfördelningarna under de föregående åren de lånesökandes anspråk på grund av fondmedlens otillräcklighet endast i mycket ringa omfattning kunnat vinna beaktande, redarna i stor utsträckning ausett lönlöst att inkomma med nya ansökningar.

Ehuru sålunda det lånebehov, som kommit till synes genom ansökningar om lån från rederilånefondens, under det sist förflutna året minskats, torde i själva verket sjöfartsnäringsens kapitalbehov på grund av den depression, som övergått och alltjämt övergår denna liksom andra näringar, hava starkt ökat. Men depressionen har också i viss mån förändrat karaktären av detta behov. De hittills utgivna lånen från fonden hava, särskilt vad angår de senare åren, nästan uteslutande avsetts såsom bidrag till nybyggnader eller nyförvärv av fartyg. Under de förutvarande gynnsamma sjöfartskonjunkturerna och den därav föranledda expansionen har detta varit förklarligt och naturligt. Den sedermera inträdda lågkonjunkturer har emellertid, på sätt kommers-

kollegium närmare utvecklat, i så hög grad försvagat näringens ekonomiska bärkraft, att många rederiföretag för närvarande hava att kämpa med ekonomiska svårigheter av den art och omfattning, att de endast genom mycket energiska ansträngningar kunna övervinnas. Särskilt är det bristen på rörelsekapital, som härvid gör sig starkt gällande. Till följd av de tryckta frakterna tillföres nämligen företagen icke i tillräcklig grad dylikt kapital genom intäkterna av rörelsen, och kapitalanskaffning å den allmänna lånemarknaden är under förhåndenvarande förhållanden en både svårtillgänglig och dyrbar utväg. Visserligen har under senare delen av år 1922 en viss ljusning i läget kunnat skönjas. Sålunda utvisa de senaste uppgifterna från Sveriges redar-förening, avseende situationen den 30 september 1922, att praktiskt taget allt till föreningen anslutet tonnage då hade sysselsättning, och genom en verkställd särskild undersökning har ådagalagts, att det svenska tonnagets andel av det för fyllandet av landets transportbehov använda totala tonnaget för tiden 1 januari—30 november samma år utgjort 45.12 procent mot av kommerskollegium för år 1921 uppgivna omkring 38 procent. Trots denna ljusning, om vars varaktighet och stadga det för övrigt ännu är för tidigt att närmare uttala sig, arbetar likväl rederinäringen alltjämt, till följd av det tryckta läget å fraktmarknaden, under mycket svåra förhållanden. För landet i dess helhet är det emellertid ett intresse av yttersta vikt, att den svenska handelsflottan, till vars glädjande utveckling rederilånefonden otvivelaktigt kraftigt bidragit, åtminstone icke minskas utan i görligaste mån vidmakthålles, och särskilt att de under de senaste årtiondena startade transoceaniska linjerna, vilka för vår exportindustri varit av utomordentlig betydelse, beredas tillfälle att försvara den plats, som de i hård konkurrens med andra länders motsvarande linjer tillkämpat sig. Det synes mig under sådana omständigheter både befogat och i hög grad önskvärt, att lånemöjligheter i större utsträckning än hittills öppnas för upprätthållandet av viss fartygslinje eller rörelse i allmänhet, oberoende av huruvida för tillfället nyförvärv av fartyg är ifrågasatt eller icke. Härför kräves emellertid oundgängligen en ökning av rederilånefondens redan sedan lång tid tillbaka otillräckliga kapitaltillgång.

Men även för nyanskaffningsändamål är behovet av ökade lånemöjligheter i hög grad trängande. Det må härvid ihågkommas, att en nyanskaffning, även då den avser helt fartyg, icke alltid är liktydig med en tonnageutökning utan många gånger föranledes av nödvändigheten att ersätta försliten, omodern eller oekonomisk materiel med ny.

Med den hårda konkurrens, som under de senaste åren kännetecknat utvecklingen på sjöfartens område, är det givetvis av yttersta vikt, att vår handelsflotta i fråga om fartygsmaterielens beskaffenhet, kostnadsbesparande driftsanordningar m. m. icke står efter det tonnage, med vilket det har att upptaga tävlan. Den måste, om den vill försvara sin rangplats, tillgodogöra sig den moderna teknikens rön, verkställa ombyggnader och nyinstallationer och i viss utsträckning helt ersätta äldre fartygsmateriel med ny. För många rederiföretag har detta under nu rådande förhållanden ställt sig svårt; och särskilt det önskvärda utbytet av tonnage har nog i viss utsträckning måst eftersättas. Emellertid torde man vara berättigad att hysa förhoppning, att det uppehåll i utvecklingen, som av omständigheterna nödvändiggjorts, icke skall bliva av alltför långvarig beskaffenhet utan så småningom avlösas av gynnsammare förhållanden. Sålunda befinna sig fartygsbyggnadspriserna numera i stadigt nedåtgående från den höjd, vartill de uppdrevos under krisåren, och torde kunna förväntas inom en ganska nära framtid hava nått ned till den nivå, då det för rederiföretagen blir möjligt och lönande att i väsentligt ökad omfattning icke blott föranstalta om reparation och ombyggnad av äldre fartygsmateriel utan även kontraktera om nybeställningar av fartyg, därav behov i åtskilliga fall redan nu föreligger. Det är då av stor vikt, att erforderligt kapital kan beredas på skäligen villkor. En ökning av rederilånefonden, vars utlåningsmöjligheter, såsom redan nämnts, länge varit otillräckliga, framstår sålunda även ur nu senast antydda synpunkter såsom i hög grad önskvärd.

Det må i detta sammanhang framhållas, att de statliga åtgärderna till underlättande av kapitalanskaffningen för den svenska sjöfartens upprätthållande och utveckling, utöver sitt allmänt näringsfrämjande syfte, jämväl äga betydelse för beredande av arbete såväl för sjöfolket som ock — till följd av den företrädesrätt, som gives lånesökande, vilken för anskaffande av sin fartygsmateriel begagnar sig av svensk verkstad — för de arbetare, som äro knutna till den för landet så betydelsefulla varvsindustrien.

I likhet med kommerskollegium finner jag det således angeläget, att den ökning av rederilånefonden, som sedan lång tid tillbaka från olika håll påyrkats, nu kommer till stånd. Ökningen, vilken givetvis bör komma icke blott den större utan, i den mån sådant kan finnas lämpligt, jämväl den mindre sjöfarten till godo, synes mig böra avse hela det belopp, om vars beräknande framställning, på sätt jag förut erinrat, gjorts i årets statsverksproposition, eller 3,000,000 kronor. Jag

tillstyrker alltså, att ett mot detta belopp svarande anslag, att utgå av lånemedel, bland utgifter för kapitalökning äskas å riksstaten för budgetåret 1923—1924. Det är min förhoppning, att beloppet i fråga, vilket är det högsta, som nu kan för ändamålet avses, skall, även om det väsentligen understiger det av kommerskollegium begärda, dock bliva till avsevärt gagn för strävandena att upprätthålla och stödja svensk sjöfart.

Beträffande förvaltningen och användningen av de medel, vilka vid bifall till mitt förslag nu skulle tillgodoföras rederilånefonden, samt dispositionen av inflytande räntor och kapitalavbetalningar å därav utlämnade lån torde böra gälla samma regler, som finnas meddelade i fråga om de redan till fonden anvisade medlen.

Vidkommande slutligen kommerskollegii uttalanden om önskvärdheten i vissa fall av något års uppskov med erläggande av föreskriven amortering å erhållet rederilån ber jag att få erinra, att Kungl. Maj:t, då framställning år 1903 gjordes till riksdagen om anslag för bildande av en rederilånefond, utgick från, att lånetiden borde sättas till tio år, men att riksdagen för sin del bestämt uttalade sig för en något kortare lånetid. I anledning härav föreskrevs, såsom redan nämnts, i kungörelsen den 18 december 1903, att lån, sedan detsamma innehafts amorteringsfritt under två år, skulle under de därpå följande sex åren årligen återbetalas med en sjättedel av det ursprungliga lånebeloppet, så att hela lånet bleve senast inom utgången av det åttonde året tillfullo guld. I den maximilånetid, som sålunda i anslutning till riksdagens direktiv stadgats, anser jag mig icke böra ifrågasätta någon ändring. Huruvida i något undantagsfall, där särskilt tungt vägande skäl kunna föreligga för frångående av den fastställda amorteringsplanen, utsträckning må beviljas av den amorteringsfria tiden eller uppskov medgivas helt eller delvis med något års amortering, dock alltid så, att lånet tillfullo återbetalas inom den stadgade åttårsperioden, lärer böra ankomma på Kungl. Maj:t att efter närmare utredning och prövning av de förebragta omständigheterna bedöma.

I anslutning till vad jag här ovan anført, hemställer jag alltså nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till kapitalökning för fonden för rederinäringens understödjande å riksstaten för budgetåret 1923—1924 bland utgifter för kapitalökning anvisa ett reservationsanslag av kronor 3,000,000.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma,

behagar Hans Maj:t Konungen bifalla samt förordnar, att proposition skall till riksdagen avlätas av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Elin Rydeberg.